ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมตามมาตรา 40: กรณีการเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้เมื่อประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

สายชล คล้อยเอี่ยม[*,†]
พิสิฐ ศรีรัตนวงศ์[†]
ณภูมิ สุวรรณภูมิ[†]
ผู้รับผิดชอบบทความ: *สายชล คล้อยเอี่ยม*

บทคัดย่อ

การศึกษาโดยการสังเกตเชิงวิเคราะห์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่เข้าสู่ระบบประกันสังคม 3–5 เดือน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคม ที่ขึ้นทะเบียนระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน 2562 จำนวน 53,556 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพรรณนาและทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบไบนารี (binary logistic regression) การศึกษาพบว่า เพศ รายได้ และทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน ไม่สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย แต่อายุ อาชีพ และช่องทางการขึ้นทะเบียน สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิฯ ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่เข้าสู่ระบบประกันสังคม 3–5 เดือน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยผู้ประกันตนในช่วงอายุ 25–34 ปี ผู้ประกันตนที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริการและผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร และผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านแกนนำ มีโอกาสไม่เกิดสิทธิฯ มากกว่าผู้ประกันตนกลุ่มอื่นๆ ผลการศึกษานี้ช่วยชี้กลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนารูปแบบการสื่อสารที่เน้นถึงผลดีและผลเสียของการส่งเงินสมทบต่อเนื่องต่อการรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย และเพื่อพัฒนาระบบการบริหารจัดการพัฒนาศักยภาพและสร้างแรงจูงใจให้กับเครือข่ายประกันสังคม มาตรา 40 ในการกำกับ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือผู้ประกันตนตามมาตรา 40 อย่างต่อเนื่อง

คำสำคัญ: ผู้ประกันตนตามมาตรา 40, แรงงานนอกระบบ, ประกันสังคม, การเกิดสิทธิ, กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

[*] *สำนักคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข*
[†] *กองวิจัยและพัฒนา สำนักงานประกันสังคม กระทรวงแรงงาน*

Received 8 April 2021; Revised 1 November 2021; Accepted 7 June 2022
Suggested citation: Kloyiam S, Srirattanawong P, Suwannapoom N. Factors associated with contribution payment among insured workers under Social Security Act's Article 40: the case of sickness benefit. Journal of Health Systems Research 2022;16(2):249-65.
สายชล คล้อยเอี่ยม, พิสิฐ ศรีรัตนวงศ์, ณภูมิ สุวรรณภูมิ. ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมตามมาตรา 40: กรณีการเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้เมื่อประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข 2565;16(2):249-65.

Factors Associated with Contribution Payment among Insured Workers under Social Security Act's Article 40: the Case of Sickness Benefit

Saichon Kloyiam[*,†], Phisit Srirattanawong[†], Napoom Suwannapoom[†]

[*] *Office of Expert Committee, Department of Health, Ministry of Public Health, Thailand*

[†] *Social Security Office, Ministry of Labour, Thailand*

Corresponding author: *Saichon Kloyiam, saichon.k@anamai.mail.go.th*

Abstract

This analytical observational study aimed to investigate relationships between factors and contribution payments for the sickness benefit among insured workers under the Social Security Act's Article 40 who had been registered for 3–5 months on December 31, 2019. The data used for the analysis came from 53,556 insured workers who registered with Article 40 between August – September 2019. Descriptive statistics and binary logistic regression were used to describe the overall data and investigate the relationships among the studied factors.

The analysis showed that age, occupation and registration channels were significantly associated with the contribution payments to fulfill the sickness benefit, while sex, income, contribution amount and benefit options were not. Those aged 25–34 years, in service works, working in machinery factories, and registration channel through a community based - social security agent had an increased chance of losing the sickness benefit compared to their counterparts. These results suggest strategic targeting the insured workers under Article 40 to ensure access to continuous sickness benefit of the social security system.

Keywords: insured workers under Article 40, informal employment, social security, benefit eligibility, sickness benefit

ภูมิหลังและเหตุผล

แรงงานนอกระบบหมายถึงผู้ที่ไม่ได้เป็นลูกจ้างที่รับค่าจ้างจากนายจ้าง แต่ไม่รวมถึงลูกจ้าง ซึ่งทำงานเกี่ยวกับงานบ้านอันมิได้มีการประกอบธุรกิจรวมอยู่ด้วย หรือสิ้นสุดการเป็นลูกจ้างมาแล้วเกิน 6 เดือน แต่ต้องการได้รับความคุ้มครองจากภาครัฐ สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ได้[1] จากฐานข้อมูลสำนักงานประกันสังคม ณ เดือนสิงหาคม 2564 พบว่า มีแรงงานนอกระบบที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนจำนวน 3.6 ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ 22 ของจำนวนผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมทั้งหมด (16.6 ล้านคน) ส่วนแนวโน้มของจำนวนแรงงานนอกระบบที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ระหว่างปี พ.ศ. 2561–2563 พบว่า ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 รายใหม่เพิ่มขึ้นจำนวน 675,010 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 23.82 ของจำนวนผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ในปี พ.ศ. 2561[2]

ทั้งนี้ การส่งเงินสมทบต่อเนื่องตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดเป็นเงื่อนไขสำคัญในการได้รับความคุ้มครองและประโยชน์ทดแทนภายใต้พระราชบัญญัติประกันสังคม พ.ศ. 2533[1] จากข้อมูลจำนวนผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ส่งเงินสมทบในแต่ละเดือนระหว่างปี พ.ศ. 2561–2563 พบผู้ประกันตนตามมาตรา 40 จำนวนประมาณ 3 ใน 10 คน เท่านั้นที่ส่งเงินสมทบในแต่ละเดือน[2]

ด้วยความตระหนักและเห็นความสำคัญของการขยายความคุ้มครองไปสู่แรงงานนอกระบบ ดังนั้น ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 สำนักงานประกันสังคมจึงได้ใช้กลยุทธ์เครือข่ายประกันสังคม มาตรา 40 ในการค้นหาและเชิญชวนแรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบโดยขึ้นทะเบียน

เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ผ่านเครือข่ายประกันสังคม หรืออาศัยแกนนำในการค้นหา โดยมีค่าตอบแทนให้แก่แกนนำผู้ที่เชิญชวนให้แรงงานนอกระบบขึ้นทะเบียนจำนวน 13 บาทต่อราย ซึ่งเป็นการเสริมกำลังให้กับเจ้าหน้าที่ประกันสังคมในสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่ เนื่องจากแรงงานนอกระบบจำนวนหนึ่งมองว่าจำนวนเจ้าหน้าที่ประกันสังคมที่ลงพื้นที่มาให้ข้อมูลและรับขึ้นทะเบียนมีไม่เพียงพอที่จะให้บริการ[3]

การส่งเงินสมทบไม่ต่อเนื่องหรือไม่ตรงตามเงื่อนไขเวลาของแต่ละประโยชน์ทดแทน จะส่งผลให้ไม่เกิดสิทธิตามกฎหมาย ทำให้ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ไม่สามารถรับประโยชน์ทดแทนเมื่อถึงเวลาจำเป็นได้ การศึกษาในกลุ่มแรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพค้าขายข้างถนนในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 โดยสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)[4] พบว่า ในจำนวนกลุ่มตัวอย่าง 96 ร้านค้า ร้อยละ 89 ของกลุ่มตัวอย่างคิดว่าอาชีพของตนเองมีความเสี่ยง ทั้งความเสี่ยงจากอุบัติเหตุ และความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย และร้อยละ 20 มีโรคประจำตัว ทำให้ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ประกอบอาชีพค้าขายอาจมีโอกาสได้รับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยมากที่สุด เมื่อเทียบกับประโยชน์ทดแทนกรณีอื่นๆ ทั้งนี้ จากการสำรวจแรงงานนอกระบบของสำนักงานสถิติแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2563 แรงงานนอกระบบอาชีพต่างๆ มีความเปราะบางต่อการประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยจากการทำงานมากกว่าแรงงานในระบบ[5]

การที่แรงงานไม่ส่งเงินสมทบตามเงื่อนไขเพื่อให้เกิดสิทธิตามกฎหมาย นอกจากจะส่งผลกระทบต่อผู้ประกันตนตามมาตรา 40 โดยตรงแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อความยั่งยืนของกองทุนประกันสังคมและคุณภาพของบริการและสวัสดิการที่ผู้ประกันตนจะได้รับอีกด้วย[6] อย่างไรก็ตาม การเพิ่มความถี่ของการส่งเงินสมทบในผู้ประกันตนที่เป็นแรงงานนอกระบบยังคงเป็นปัญหาที่ยากต่อการแก้ไข อันเนื่องมาจากข้อจำกัดหลายประการ เช่น ความไม่แน่นอนทางรายได้ที่แรงงานนอกระบบส่วนหนึ่งมีรายได้ตามฤดูกาล การโยกย้ายหรือเปลี่ยนอาชีพ และข้อจำกัดในการตรวจสอบและควบคุมการขึ้นทะเบียนแรงงานนอกระบบ[6]

การศึกษาที่ผ่านมาพบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการสมัครเป็นผู้ประกันตนและต่ออายุสมาชิกในระบบประกันสังคม ประกอบด้วยเพศ ระดับการศึกษา อายุ อาชีพ รายได้ สถานะสุขภาพ สิทธิประโยชน์และคุณภาพในการบริการ ความรู้และความเข้าใจต่อสิทธิประโยชน์และระบบหลักประกัน ความเชื่อมั่นในระบบหลักประกันสุขภาพ และความสามัคคีของคนในชุมชน ปัจจัยข้างต้นช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้พัฒนาสิทธิประโยชน์กำหนดระบบหลักประกันสุขภาพ รูปแบบสวัสดิการ และการอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้แรงงานนอกระบบเข้ามาขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนในระบบหลักประกันสุขภาพหรือประกันสังคมอย่างมีประสิทธิภาพเหมาะสมกับข้อจำกัดของแรงงานนอกระบบ[7–16] อย่างไรก็ตาม ยังมีการศึกษาที่จำกัดเกี่ยวกับปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการไม่ส่งเงินสมทบของผู้ประกันตนที่เข้ามาในระบบแล้ว การทราบปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเงินสมทบของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 จะช่วยให้การออกแบบกลยุทธ์เพื่อสร้างแรงจูงใจหรือพัฒนาช่องทางการให้ความช่วยเหลือมีความเหมาะสมกับลักษณะของกลุ่มเป้าหมายมากขึ้น และช่วยเพิ่มอัตราการส่งเงินสมทบและโอกาสการเกิดสิทธิอันพึงได้รับมากขึ้นด้วย

การศึกษานี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยในกลุ่มผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ซึ่งผลการศึกษานี้จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายและผู้ที่เกี่ยวข้องทราบถึงปัจจัยที่มีนัยสำคัญต่อการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิ เพื่อนำไปใช้พัฒนารูปแบบการอำนวยความสะดวก การสื่อสาร และปรับสวัสดิการที่มีแรงจูงใจมากพอที่จะกระตุ้นให้ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ส่งเงินสมทบต่อเนื่องจนเกิดสิทธิและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิตามเงื่อนไขของประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยของผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมตามมาตรา 40

ระเบียบวิธีศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาโดยการสังเกตเชิงวิเคราะห์โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลทะเบียนผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมของสำนักงานประกันสังคมปี พ.ศ. 2562

ข้อมูล

ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ในการศึกษานี้มาจากฐานข้อมูลผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ขึ้นทะเบียนระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน พ.ศ. 2562 เป็นกลุ่มที่มีอายุการเป็นผู้ประกันตน 3–5 เดือน ณ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 จำนวน 53,556 คน เหตุผลที่คัดเลือกเฉพาะกลุ่มผู้ประกันตนกลุ่มนี้เพราะต้องการลดผลกระทบของอคติที่เกิดจากการคัดเลือกตัวอย่าง (selection bias) โดยทำให้ผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนเข้ามาในระบบมีความเท่าเทียมกันในทางเลือกช่องทางการขึ้นทะเบียน ทางเลือกจำนวนเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน ทางเลือกช่องทางการส่งเงินสมทบ และโอกาสการเกิดสิทธิประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ผู้ที่ขึ้นทะเบียนไม่ถึง 3 เดือนมีโอกาสเกิดสิทธิน้อยกว่าคนที่ขึ้นทะเบียนแล้ว 3–5 เดือน ส่วนผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนเกิน 5 เดือนมีโอกาสขึ้นทะเบียนผ่านช่องทางที่จำกัดกว่า เนื่องจากการขึ้นทะเบียนผ่านอินเทอร์เน็ตเปิดให้บริการตั้งแต่วันที่ 29 มกราคม พ.ศ. 2562 (ทางเลือก 1 ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ 70 บาท/เดือน) การขึ้นทะเบียนผ่านเครือข่ายประกันสังคมตามมาตรา 40 ได้ประชาสัมพันธ์ในช่วงเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562 เป็นต้นมา อีกทั้ง มีการปรับอัตราเงินบำเหน็จชราภาพ ประจำปี พ.ศ. 2561 เป็นร้อยละ 2.8 สำหรับผู้ประกันตนทางเลือก 2 (ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ 100 บาท/เดือน) และ 3 (ผู้ประกันตนจ่ายเงินสมทบ 300 บาท/เดือน) เมื่อวันที่ 14 พฤษภาคม พ.ศ. 2562 นอกจากนี้ ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ยังสามารถเปลี่ยนทางเลือกจำนวนเงินสมทบและประโยชน์ทดแทนได้ปีละ 1 ครั้ง

ในช่วงเวลาหลังเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 สำนักงานประกันสังคมไม่ได้เปลี่ยนแปลงช่องทางการขึ้นทะเบียน ทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน และช่องทางการส่งเงินสมทบ จนถึงสิ้นปี พ.ศ. 2562 และในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2563 เกิดการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (โควิด–19)

ด้วยเหตุดังกล่าว ผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน พ.ศ. 2562 จึงเหมาะสมที่สุดเมื่อพิจารณาโอกาสการรับรู้ช่องทางการขึ้นทะเบียนที่เพิ่มเข้ามา ทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน และโอกาสการเกิดสิทธิ ดังนั้น การศึกษานี้จึงจำกัดขอบเขตเพียงการเกิดสิทธิเพื่อขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยของผู้ประกันตนที่มีอายุการเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ระหว่าง 3–5 เดือน ที่ขึ้นทะเบียนในช่วงเดือนสิงหาคม - กันยายน ในปี พ.ศ. 2562

กรอบแนวคิดการศึกษา

การศึกษานี้คัดเลือกตัวแปรที่ส่งผลต่อการตัดสินใจขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนในระบบประกันสังคมภาคสมัครใจจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบของ สายชล และคณะ (2564)[17] และมีข้อมูลอยู่ในทะเบียนผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคม ระหว่างเดือนสิงหาคม - กันยายน 2562 ตัวแปรที่นำมาศึกษาประกอบด้วยเพศ อายุ รายได้ อาชีพ ทั้งนี้ คณะผู้วิจัยเพิ่มทางเลือกสิทธิประโยชน์ ช่องทางสมัครเป็นผู้ประกันตน และช่องทางการส่งเงินสมทบ ซึ่งเป็นข้อมูลที่อยู่ในทะเบียนผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของสำนักงานประกันสังคม เพื่อศึกษาความสัมพันธ์กับการเกิดสิทธิเพื่อรับประโยชน์ทดแทนกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

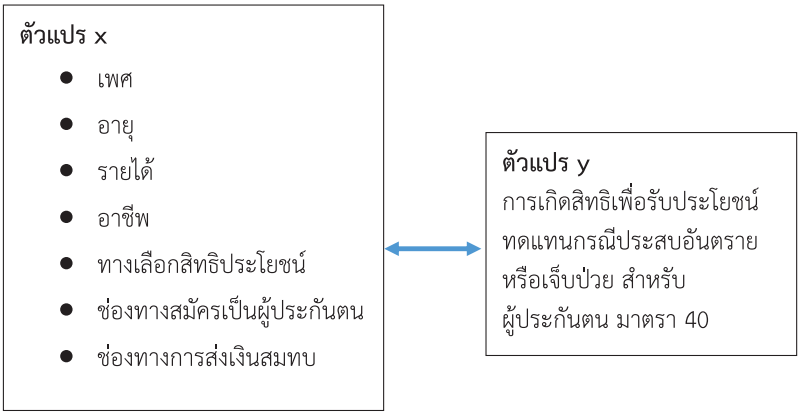

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ตารางที่ 1 สรุปลักษณะตัวแปรและการวัดที่ใช้ศึกษา

ตัวแปรที่ศึกษา	คำนิยาม	การวัด
ผลลัพธ์ที่ศึกษา (ตัวแปร y)		
การเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย สำหรับผู้ประกันตน ตามมาตรา 40	จำนวนเดือนที่ส่งเงินสมทบของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ตามเงื่อนไขการเกิดสิทธิ โดยต้องส่งเงินสมทบ 3 ใน 4 เดือนก่อนประสบเหตุ ระหว่างเดือนตุลาคม - ธันวาคม 2562	ส่งเงินสมทบน้อยกว่า 3 เดือน = 1 ส่งเงินสมทบ 3 เดือนขึ้นไป = 0
ปัจจัยที่นำมาอธิบาย (ตัวแปร x)		
1. เพศ	เพศของผู้ประกันตน	ชาย, หญิง
2. อายุ	อายุของผู้ประกันตน โดยคำนวณจาก 2562 - พ.ศ. ที่เกิด	กลุ่มอายุ 15–24 ปี, 25–34 ปี, 35-44 ปี, 45–54 ปี, 55 ปี ขึ้นไป
3. รายได้	รายได้ต่อเดือนของผู้ประกันตน ณ ช่วงเวลาขึ้นทะเบียน	<1,000 บาท, 1,000–3,000 บาท, 3,001–6,000 บาท, >6,000 บาท
4. อาชีพ	อาชีพที่ผู้ประกันตนแจ้ง ณ ช่วงเวลาขึ้นทะเบียน	ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้จัดการ, วิชาชีพด้านเทคนิคและฝีมือ, ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร, พนักงานบริการ, ด้านการเกษตรและประมง, อาชีพพื้นฐานต่าง ๆ
5. ช่องทางขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน	ช่องทางที่ผู้ประกันตนสมัครเป็นผู้ประกันตน	สำนักงานประกันสังคมในพื้นที่, อินเทอร์เน็ต, เครือข่ายประกันสังคม ตามมาตรา 40 (แกนนำ), เคาน์เตอร์เซอร์วิส
6. ทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน	จำนวนเงินสมทบที่ผู้ประกันตนต้องส่งในแต่ละเดือนและสิทธิประโยชน์ทดแทนที่ผู้ประกันตนต้องการได้รับความคุ้มครอง	ทางเลือก 1, ทางเลือก 2, ทางเลือก 3
7. ช่องทางการส่งเงินสมทบ	ช่องทางการส่งเงินสมทบของผู้ประกันตนประกันสังคมในพื้นที่	เคาน์เตอร์เซอร์วิส, ไปรษณีย์, สำนักงาน

การคำนวณขนาดตัวอย่าง

อ้างอิงสูตรการคำนวณจาก Bujang et al. (2018)[18] ที่ใช้คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x หลายตัวและตัวแปร y จำนวน 1 ตัว ในกลุ่มประชากรขนาดใหญ่ ด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติก โดยคำนึงถึงจำนวนตัวแปร x ที่นำเข้ามาศึกษา มีสูตรการคำนวณดังนี้

$$n = 100 + 50i$$

โดย n = ขนาดกลุ่มตัวอย่าง

i = จำนวนตัวแปรที่นำมาศึกษา

ซึ่งการศึกษานี้มี 7 ตัวแปร ทำให้ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เพียงพอในการแสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x และตัวแปร y อยู่ที่

จำนวนตัวอย่าง = 100 + (50 x 7)

= 100 + 350

= 450 คน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวตัวแปร x และตัวแปร y ใช้การวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบไบนารี (binary logistic regression) โดยเริ่มจากการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร (univariate analysis) ด้วยสถิติไคสแควร์ ตัวแปร x ที่สัมพันธ์กับการเกิดสิทธิที่ระดับนัยสำคัญ $p = 0.25$[19] ถูกนำเข้าวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปร x อื่น ๆ (multivariate analysis) ด้วยวิธีนำตัวแปรเข้าวิเคราะห์พร้อมกันทั้งหมด (enter regression) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ $p = 0.05$ ทั้งนี้ ก่อนนำเข้าวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรอื่นๆ ได้ทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร x (collinearity) โดยพิจารณาค่า Cramer's V[20] ตัวแปร x ทุกตัวที่นำเข้าวิเคราะห์มีความสัมพันธ์ระหว่างกันระดับปานกลางถึงน้อย (Cramer's V < 0.15)[21] เมื่อมีตัวแปร x ที่สัมพันธ์กันระดับสูง ผู้วิจัยจะเลือกตัวแปร x ที่มีระดับความสัมพันธ์ที่สูงกว่าในการเกิดสิทธิเข้าวิเคราะห์ร่วมกับตัวแปรอื่น

ผลการศึกษา

ตารางที่ 2 แสดงลักษณะทั่วไปของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน พ.ศ. 2562 ผู้ประกันตนส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง (ร้อยละ 52.62) มีอายุอยู่ในช่วง 45–54 ปี มากที่สุด (ร้อยละ 31.28) เป็นผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักรมากที่สุด (ร้อยละ 39.09) ส่วนใหญ่มีรายได้อยู่ระหว่าง 3,001–6,000 บาท (ร้อยละ 50.56) ส่วนใหญ่ขึ้นทะเบียนผ่านสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่ (ร้อยละ 86.89) เลือกส่งเงินสมทบและประโยชน์ทดแทนทางเลือก 2 (ร้อยละ 62.37) และส่งเงินสมทบ ณ สำนักงานประกันสังคมในพื้นที่ (ร้อยละ 99.86)

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปร

ตารางที่ 3 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรด้วยสถิติไคสแควร์ ตัวแปรที่สัมพันธ์กับการเกิดสิทธิฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ อาชีพ ช่องทางการขึ้นทะเบียน และทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน ส่วนช่องทางการส่งเงินสมทบนั้น ไม่ได้นำมาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์เนื่องจากผู้ประกันตนในกลุ่มตัวอย่างส่งเงินสมทบ ณ สำนักงานประกันสังคมในพื้นที่เกือบทุกคน

ทั้งนี้ การทดสอบสหสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรของอายุ อาชีพ ช่องทางการขึ้นทะเบียน และทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน พบว่า มีเพียงอาชีพที่สัมพันธ์กับทางเลือกฯ ในระดับสูง (Cramer's V = 0.152) จึงได้ตัดทางเลือกฯ ออกจากการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปรและคงตัวแปรอาชีพไว้ เนื่องจากทางเลือกฯ มีระดับความสัมพันธ์กับการเกิดสิทธิฯ น้อยกว่าอาชีพ (Cramer's V = 0.025 กับ 0.042 ตามลำดับ)

ตารางที่ 2 ลักษณะทั่วไปของผู้ประกันตนที่ศึกษา (N = 53,556)

ลักษณะ	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
หญิง	28,206	52.67
ชาย	25,350	47.33
กลุ่มอายุ		
15-24 ปี	4,453	8.31
25-34 ปี	6,936	12.95
35-44 ปี	9,925	18.53
45-54 ปี	16,751	31.28
55 ปี ขึ้นไป	15,491	28.92
อาชีพ		
ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้จัดการ	12,669	23.66
วิชาชีพด้านเทคนิคและฝีมือ	757	1.41
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร	20,933	39.09
พนักงานบริการ	4,229	7.90
ด้านการเกษตรและประมง	7,990	14.92
อาชีพพื้นฐานต่าง ๆ	6,978	13.03
ระดับรายได้		
ไม่ระบุรายได้	9,460	17.66
น้อยกว่า 1,000 บาท	1,172	2.19
1,000-3,000 บาท	11,366	21.22
3,001-6,000 บาท	27,076	50.56
มากกว่า 6,000 บาท	4,482	8.37
ช่องทางการขึ้นทะเบียน		
แกนนำ	2,120	3.96
เคาน์เตอร์เซอร์วิส	1,659	3.10
อินเทอร์เน็ต	3,243	6.06
สำนักงานประกันสังคม	46,534	86.89
ทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน		
ทางเลือก 1	2,677	5.00
ทางเลือก 2	33,401	62.37
ทางเลือก 3	17,478	32.63
ช่องทางการส่งเงินสมทบ		
เคาน์เตอร์เซอร์วิส	1	0.00
ไปรษณีย์	75	0.14
สำนักงานประกันสังคม	53,480	99.86

ตารางที่ 3 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างสองตัวแปรด้วยการทดสอบสถิติไคสแควร์

ลักษณะ	เกิดสิทธิ		ไม่เกิดสิทธิ		Cramer's V	*p*-value
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ		
เพศ					0.001	0.780
หญิง	24,654	87.41	3,552	12.59		
ชาย	22,178	87.49	3,172	12.51		
กลุ่มอายุ					0.012	0.115
15-24 ปี	3,877	87.06	576	12.94		
25-34 ปี	6,019	86.78	917	13.22		
35-44 ปี	8,684	87.50	1,241	12.50		
45-54 ปี	14,626	87.31	2,125	12.69		
55 ปี ขึ้นไป	13,626	87.96	1,865	12.04		
อาชีพ					0.042	0.000
ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้จัดการ	11,192	88.34	1,477	11.66		
วิชาชีพด้านเทคนิคและฝีมือ	656	86.66	101	13.34		
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร	18,083	86.39	2,850	13.61		
พนักงานบริการ	3,598	85.08	631	14.92		
ด้านการเกษตรและประมง	7,172	89.76	818	10.24		
อาชีพพื้นฐานต่าง ๆ	6,131	87.86	847	12.14		
ระดับรายได้					0.010	0.252
น้อยกว่า 1,000 บาท	1,038	88.57	134	11.43		
1,000-3,000 บาท	9,885	86.97	1,481	13.03		
3,001-6,000 บาท	23,691	87.50	3,385	12.50		
มากกว่า 6,000 บาท	3,933	87.75	549	12.25		
ช่องทางการขึ้นทะเบียน					0.356	0.000
แกนนำ	651	30.71	1,469	69.29		
เคาน์เตอร์เซอร์วิส	1,334	80.41	325	19.59		
อินเทอร์เน็ต	2,670	82.33	573	17.67		
สำนักงานประกันสังคม	42,177	90.64	4,357	9.36		
ทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทน					0.025	0.000
ทางเลือก 1	2,357	88.05	320	11.95		
ทางเลือก 2	29,403	88.03	3,998	11.97		
ทางเลือก 3	15,072	86.23	2,406	13.77		

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปร

ตารางที่ 4 แสดงผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต่างๆ กับการเกิดสิทธิโดยนำอายุ อาชีพ และช่องทางการขึ้นทะเบียนเข้าวิเคราะห์พร้อมกันด้วยการวิเคราะห์การถดถอยโลจิสติกแบบไบนารี (binary logistic regression)

เมื่อควบคุมอิทธิพลของปัจจัยอื่นๆ พบว่า อายุ อาชีพ และช่องทางการขึ้นทะเบียนมีความสัมพันธ์กับการเกิดสิทธิฯ ในกลุ่มผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนได้ 3–5 เดือน

ผู้ประกันตน ตามมาตรา 40 ในช่วงอายุ 24–34 ปี มีโอกาสไม่เกิดสิทธิมากที่สุด เมื่อเทียบกับกลุ่มอายุ 55 ปีขึ้นไป (aOR = 1.105, 95%CI = 1.009–1.210) ขณะที่ผู้ประกันตนที่อยู่ในช่วงอายุอื่นๆ มีโอกาสไม่เกิดสิทธิใกล้เคียงกัน

ในส่วนของอาชีพของผู้ประกันตน พบว่า เมื่อเทียบกับผู้ประกันตนที่ประกอบอาชีพพื้นฐานต่างๆ ผู้ประกันตนที่เป็นพนักงานบริการมีแนวโน้มไม่เกิดสิทธิมากที่สุด โดยมีโอกาสไม่เกิดสิทธิฯ 1.27 เท่า (aOR = 1.27, 95%CI = 1.128–1.431) รองลงมาคือผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร โดยมีโอกาสไม่เกิดสิทธิฯ 1.154 เท่า (aOR = 1.154, 95%CI = 1.057–1.260) ส่วนผู้ประกันตนที่ประกอบอาชีพในภาคการเกษตรและประมง พบว่ามีโอกาสไม่เกิดสิทธิฯ น้อยกว่าผู้ประกันตนที่ประกอบอาชีพพื้นฐานต่างๆ (aOR = 0.836, 95%CI = 0.750–0.932)

ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ขึ้นทะเบียนผ่านแกนนำมีโอกาสไม่เกิดสิทธิฯ มากกว่าผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่ถึง 21.82 เท่า (aOR = 21.817, 95%CI = 19.788–24.054) ส่วนผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านเคาน์เตอร์เซอร์วิสและอินเทอร์เน็ตมีโอกาสไม่เกิดสิทธิมากกว่าผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่ 2.35 เท่า (aOR = 2.353, 95%CI = 2.075–2.667) และ 2.08 เท่า (aOR = 2.078, 95%CI = 1.889–2.287) ตามลำดับ

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปรกับการไม่เกิดสิทธิประโยชน์

ตัวแปร	Adjusted Odds Ratio (aOR)	95 % Confidence interval	
		Lower	Upper
กลุ่มอายุ: เทียบกับ 55 ปี ขึ้นไป			
15-24 ปี	1.048	0.941	1.167
25-34 ปี	1.105	1.009	1.210
35-44 ปี	1.042	0.960	1.131
45-54 ปี	1.056	0.983	1.134
กลุ่มอาชีพ: เทียบกับอาชีพพื้นฐาน			
ผู้บัญญัติกฎหมายและผู้จัดการ	0.966	0.877	1.064
วิชาชีพด้านเทคนิคและฝีมือ	1.068	0.841	1.356
ผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร	1.154	1.057	1.260
พนักงานบริการ	1.270	1.128	1.431
ด้านการเกษตรและประมง	0.836	0.750	0.932
ช่องทางการขึ้นทะเบียน: เทียบกับสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่			
แกนนำ	21.817	19.788	24.054
เคาน์เตอร์เซอร์วิส	2.353	2.075	2.667
อินเทอร์เน็ต	2.078	1.889	2.287

วิจารณ์

การขยายความคุ้มครองหลักประกันทางสังคมสู่แรงงานนอกระบบ หมายถึง การทำให้แรงงานนอกระบบที่ไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายประกันสังคมได้รับการคุ้มครองและมีสิทธิได้รับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้และบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจอันเนื่องจากความไม่สามารถทำงานหาเลี้ยงชีพ แรงงานที่ไม่เข้าเงื่อนไขตามมาตรา 33 เช่น กลุ่มพ่อค้าแม่ค้าและอาชีพอิสระ สามารถเลือกขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ได้ การได้รับความคุ้มครองภายใต้กฎหมายประกันสังคมตามมาตรา 40 มีเงื่อนไขสำคัญคือ การส่งเงินสมทบอย่างต่อเนื่องจนเกิดสิทธิเพื่อรับประโยชน์ทดแทนตามเงื่อนไขเวลาของประโยชน์ทดแทนของแต่ละกรณี

ในส่วนประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยที่ผู้ประกันตนมีโอกาสได้ใช้บ่อยครั้งที่สุด เมื่อเทียบกับกรณีทุพพลภาพ การเสียชีวิต สงเคราะห์บุตรและชราภาพ ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 จำเป็นต้องส่งเงินสมทบ 3 ใน 4 เดือนก่อนเจ็บป่วยหรือประสบอันตราย การส่งเงินสมทบไม่ครบตามเงื่อนไขดังกล่าวนอกจากจะทำให้ผู้ประกันตนไม่ได้รับการคุ้มครองแล้วยังส่งผลต่อสถานะทางการเงินของกองทุนประกันสังคมในระยะยาวด้วย ดังนั้น การขยายความคุ้มครองของหลักประกันทางสังคมสู่แรงงานนอกระบบจึงต้องคำนึงถึงการกระตุ้นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ให้ส่งเงินสมทบอย่างต่อเนื่องจนเกิดสิทธิที่พึงได้รับด้วย

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างหลายตัวแปรกับการเกิดสิทธิฯ ในกลุ่มผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ขึ้นทะเบียนได้ 3–5 เดือน ณ 31 ธันวาคม 2562 พบว่า อายุ อาชีพ และช่องทางการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนมีความสัมพันธ์กับการเกิดสิทธิฯ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ความสัมพันธ์ระหว่างอายุ 25-34 ปี เทียบกับ 55 ปีขึ้นไปและการส่งเงินสมทบอาจอธิบายได้ด้วยความตระหนักของผู้ประกันตนว่าตนเองมีโอกาสเจ็บป่วยมากขึ้นและโอกาสใช้สิทธิประโยชน์ที่มีมากขึ้นตามอายุ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาที่ผ่านมา[14–16,22,23]

ทางด้านอาชีพ พบว่า ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่เป็นพนักงานบริการมีแนวโน้มไม่เกิดสิทธิมากที่สุด เมื่อเทียบกับอาชีพพื้นฐานต่างๆ รองลงมาคือผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร คำอธิบายที่เป็นไปได้อ้างถึงผลการศึกษาของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (ทีดีอาร์ไอ)[4] ซึ่งพบว่า แรงงานนอกระบบที่ประกอบอาชีพบริการหรือรับจ้างจำเป็นต้องใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับงานหรือลูกค้า จึงมีเวลาในการทำงานที่ยืดหยุ่นน้อยกว่าอาชีพรับจ้างทั่วไปและผู้ที่ทำงานในภาคการเกษตร แรงงานนอกระบบกลุ่มนี้อาจหลงลืมหรือไม่สะดวกมาส่งเงินสมทบ ณ สำนักงานประกันสังคมในพื้นที่ในช่วงเวลาทำงาน เช่นเดียวกันกับการใช้ช่องทางส่งเงินสมทบอื่นๆ เช่น ทางไปรษณีย์และเคาน์เตอร์เซอร์วิส ซึ่งต้องเดินทางออกจากจุดที่ทำงานในช่วงเวลาทำงาน การศึกษาจากทีดีอาร์ไอยังพบด้วยว่าร้อยละ 89 ของกลุ่มตัวอย่างคิดว่าอาชีพของตนเองมีความเสี่ยง ทั้งความเสี่ยงจากอุบัติเหตุและความเสี่ยงต่อการเจ็บป่วย และร้อยละ 20 มีโรคประจำตัว แต่ด้วยเหตุผลของลักษณะการทำงานที่ต้องอยู่ในสถานที่ทำงานตลอดเวลา ต้องทำงานเกือบทุกวัน และทำงานเฉลี่ยกว่า 10 ชั่วโมงต่อวันที่นานกว่าเวลาที่กฎหมายคุ้มครองแรงงานกำหนด (มีเพียงร้อยละ 30 ของกลุ่มตัวอย่างที่หยุดทำงาน 1–2 วันเพื่อไปหาหมอด้วยโรคประจำตัวหรือมีธุระที่จำเป็นต้องทำด้วยตัวเองเท่านั้น) ทำให้ไม่มีเวลาแม้แต่จะกินข้าวให้ตรงเวลาหรือไปหาหมอเมื่อมีอาการเจ็บไข้ได้ป่วย เพราะกลุ่มตัวอย่างจำนวนหนึ่งมองว่าการหยุดงานหรือการปิดร้านเพื่อไปหาหมอไม่คุ้มและมีผลต่อการหารายได้ที่ต้องเสียไปทั้งวัน ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกว่าร้อยละ 55 ที่มีอาการเจ็บป่วยหรือบาดเจ็บเลือกซื้อยามาทานเอง และกว่าร้อยละ 86 ประเมินว่าตนเองมีอาการเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ดังนั้น การที่ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ในกลุ่มอาชีพบริการและผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักรไม่ส่งเงินสมทบอย่างต่อเนื่องอาจเกี่ยวข้องกับการประเมินความเสี่ยงที่ต่ำกว่าความเป็นจริงที่ตนเองจะเจ็บป่วยหรือประสบอันตรายขั้นรุนแรง

จนไม่สามารถทำงานได้ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ Van Dalen (1999)[23] และลักษณะการทำงานที่รายได้ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการทำงานหรือปริมาณงานซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของทีดีอาร์ไอ[4]

เมื่อเปรียบเทียบกับผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านสำนักงานประกันสังคม เคาน์เตอร์เซอร์วิส และอินเทอร์เน็ต อาจเป็นไปได้ว่า ผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านแกนนำอาจมีความตั้งใจที่จะเข้าสู่ระบบประกันสังคมน้อยกว่าแต่ที่ตัดสินใจเข้าสู่ระบบประกันสังคมเกิดจากการชักชวนจากแกนนำหรือสมาชิกในครอบครัวที่เป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 การขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนอาจเกิดจากความเกรงใจและความไว้เนื้อเชื่อใจกันมากกว่าความจำเป็นและเข้าใจในการมีหลักประกันทางสังคมสำหรับตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของปัญญาภร (2559)[24] ที่ศึกษาการรับรู้และการตัดสินใจเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ของผู้ประกอบการอิสระในจังหวัดแพร่ ซึ่งผลการศึกษาพบว่า แรงงานนอกระบบสมัครเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เพราะมีญาติหรือบุคคลในครอบครัวเป็นผู้สมัครให้มากที่สุด คือร้อยละ 36.6 ขณะที่มีเพียงร้อยละ 4.1 ของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 เท่านั้น ที่สมัครเพราะมีปัญหาด้านสุขภาพและความเสี่ยงสูง การศึกษานี้แสดงให้เห็นว่า แกนนำอาจมีบทบาทสำคัญต่อการชักจูงแรงงานนอกระบบขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน

จะเห็นได้ว่า แกนนำหรือคนใกล้ชิดมีอิทธิพลต่อการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน ซึ่งเป็นกลยุทธ์การขยายความครอบคลุมไปสู่แรงงานนอกระบบที่มีประสิทธิผลในประเทศยูกันดา[25] ที่การเชิญชวนและชักจูงของแกนนำในชุมชนส่งผลต่อการเข้าร่วมเป็นสมาชิกในระบบประกันสุขภาพภาคสมัครใจ อย่างไรก็ตาม การเกิดสิทธิในระบบหลักประกันสุขภาพภาคสมัครใจในประเทศยูกันดาเป็นการขึ้นทะเบียนสมาชิกและส่งเงินสมทบเพียงหนึ่งครั้งต่อปี และต้องต่ออายุทุกปี อีกทั้งมีเงื่อนไขว่าต้องสมัครเป็นกลุ่มสมาชิกในครอบครัวและจ่ายเบี้ยประกันเป็นกลุ่ม แต่การรับประโยชน์ทดแทนกรณีต่างๆ นั้น รับในนามของบุคคล[26] ซึ่งแตกต่างจากประเทศไทยที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกันตนเลือกส่งเงินสมทบได้รายเดือนหรือล่วงหน้าได้ไม่เกิน 12 เดือน หากไม่ส่งเงินสมทบก็ยังมีสถานะเป็นผู้ประกันตนอยู่ และมีจำนวนครั้งของการส่งเงินสมทบเป็นเงื่อนไขสำคัญในการเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทน ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า เนื่องจากไม่มีแรงจูงใจให้กับแกนนำไปติดตามและเก็บเงินสมทบจากผู้ประกันตนหลังจากที่ขึ้นทะเบียนแล้ว อาจทำให้ผู้ประกันตนส่งเงินสมทบเพียงไม่กี่ครั้งและไม่เกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนกรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย ปัญหาที่เกิดขึ้นนี้สอดคล้องกับปัญหาการขาดส่งเบี้ยประกันในประกันชีวิตภาคเอกชนในอดีตที่มีผลต่อความยั่งยืนของกองทุนประกันชีวิต[27] ต่อมาจึงเกิดการพัฒนาระบบตัวแทนประกันชีวิตและนายหน้าประกันชีวิตให้เป็นอาชีพที่มีกฎหมายรับรอง[28] มีรายได้ และรางวัลเกียรติคุณเป็นแรงจูงใจให้กับตัวแทนประกันชีวิตหรือนายหน้าประกันชีวิตในการเข้าหา ติดตาม และคอยช่วยเหลือผู้ทำประกันชีวิตอย่างต่อเนื่อง

ข้อจำกัดของการศึกษา

การศึกษานี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่สัมพันธ์กับการส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิขอรับประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยในกลุ่มผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่ขึ้นทะเบียนระหว่างเดือนสิงหาคม – กันยายน พ.ศ. 2562 หรือผู้ประกันตนที่เข้ามาในระบบ 3–5 เดือน ณ 31 ธันวาคม พ.ศ. 2562 ความสัมพันธ์ของปัจจัยที่พบกับการเกิดสิทธิฯ ไม่สามารถบ่งบอกความเป็นเหตุและผลได้ อีกทั้ง การวิเคราะห์ใช้ข้อมูลทุติยภูมิจากฐานข้อมูลสำนักงานประกันสังคมทำให้ไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยอื่นๆ ที่อาจส่งผลต่อการส่งเงินสมทบ เช่น ระดับการศึกษา การมีโรคประจำตัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์เป็นเพียงการวิเคราะห์เชิงพรรณนาที่ไม่ได้ระบุเหตุผลที่แท้จริงของการไม่ส่งเงินสมทบจนเกิดสิทธิของผู้ประกันตนตามมาตรา 40 แต่เป็นเพียงการระบุปัจจัยที่สัมพันธ์กับการไม่ส่งเงินสมทบเพื่อใช้ระบุกลุ่มเป้าหมาย

และปัจจัยที่สำคัญสำหรับการพัฒนาแนวทางการปรับปรุงระบบประกันสังคมสำหรับแรงงานนอกระบบต่อไป

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้

ผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ในกลุ่มตัวอย่างนี้นิยมส่งเงินสมทบผ่านสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่มากกว่าที่จะส่งเงินสมทบผ่านช่องทางอื่นๆ สำนักงานประกันสังคมและภาคีเครือข่ายควรสื่อสารเพื่อสร้างความมั่นใจในช่องทางการส่งเงินสมทบช่องทางอื่นๆ และสื่อสารถึงผลดีของการส่งเงินสมทบอย่างต่อเนื่องและผลเสียหากส่งเงินสมทบไม่ต่อเนื่อง

สำนักงานประกันสังคมควรเก็บข้อมูลส่วนบุคคลเพิ่มเติม ณ ช่วงเวลาขึ้นทะเบียน ที่มีหลักฐานเชิงประจักษ์ยืนยันว่ามีอิทธิพลต่อการส่งเงินสมทบ เช่น ระดับการศึกษา การมีโรคประจำตัวทั้งของตนเองและคนในครอบครัว จำนวนสมาชิกในครอบครัว ทั้งนี้ ไม่ใช่เพื่อจำกัดสิทธิการเข้าถึงของแรงงานนอกระบบที่อาจเข้ามาใช้สิทธิประโยชน์มากเกินกว่าที่กองทุนประกันสังคมจะรับมือไหว แต่เพื่อนำมาปรับทางเลือกเงินสมทบและประโยชน์ทดแทนให้เหมาะสมกับโอกาสที่จะใช้สิทธิของผู้ประกันตนในแต่ละช่วงชีวิตมากขึ้น และมีหลักประกันทางสังคมที่จะสามารถคุ้มครองตลอดทุกช่วงชีวิต

สำนักงานประกันสังคมควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการ พัฒนาศักยภาพ และสร้างแรงจูงใจให้กับเครือข่ายประกันสังคมมาตรา 40 ในการกำกับ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือผู้ประกันตนตามมาตรา 40 อย่างต่อเนื่อง ไม่เพียงแค่เชิญชวนให้ขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนเท่านั้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรศึกษาเชิงคุณภาพเพิ่มเติมเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของการไม่ส่งเงินสมทบและวิถีการดำรงชีวิตในกลุ่มผู้ประกันตนอายุระหว่าง 25–34 ปี ที่ประกอบอาชีพพนักงานบริการและผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร ทั้งนี้เพื่อเป็นข้อมูลสำหรับการปรับการบริการ สิทธิประโยชน์และรูปแบบการส่งเงินสมทบที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของผู้ประกันตนมากขึ้น

ควรศึกษารูปแบบการดำเนินการของแกนนำเพื่อค้นหาจุดอ่อนจุดแข็งของการปฏิบัติงาน เพื่อขยายความคุ้มครองสู่แรงงานนอกระบบและการกระตุ้นการส่งเงินสมทบอย่างต่อเนื่อง

ควรศึกษาเชิงต้นทุนประสิทธิผล (cost-effectiveness) ของการดำเนินการส่งเสริมการเข้าถึงหลักประกันทางสังคมผ่านเครือข่ายประกันสังคมมาตรา 40 (แกนนำ) เพื่อเป็นข้อมูลในการพัฒนาระบบการทำงานและแรงจูงใจต่อเครือข่ายประกันสังคมมาตรา 40

ข้อยุติ

ปัจจัยที่สัมพันธ์กับการเกิดสิทธิประโยชน์ทดแทนการขาดรายได้กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วยในกลุ่มผู้ประกันตนตามมาตรา 40 ที่เข้าสู่ระบบได้ 3–5 เดือน ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2562 ประกอบด้วย อายุ อาชีพ และช่องทางการขึ้นทะเบียน โดยผู้ประกันตนในช่วงอายุ 25–34 ปี ผู้ประกันตนที่ประกอบอาชีพเป็นพนักงานบริการและผู้ปฏิบัติงานในโรงงานเครื่องจักร และผู้ประกันตนที่ขึ้นทะเบียนผ่านแกนนำ มีโอกาสไม่เกิดสิทธิฯ มากกว่าผู้ประกันตนกลุ่มอื่นๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องกับความตระหนักต่อปัจจัยเสี่ยง ช่วงเวลาทำงาน และการขาดการติดตามการส่งเงินสมทบจากแกนนำ ฉะนั้น จึงควรสื่อสารถึงผลดีของการส่งเงินสมทบอย่างต่อเนื่องและผลเสียในทางตรงกันข้าม และพัฒนาระบบการบริหารจัดการ พัฒนาศักยภาพและสร้างแรงจูงใจให้กับเครือข่ายประกันสังคมมาตรา 40 ในการกำกับ ติดตาม และให้ความช่วยเหลือผู้ประกันตนตามมาตรา 40 อย่างต่อเนื่อง

References

1. Social Security Act B.E. 2533 (1990). (Aug. 11, 1990) (in Thai)
2. Statistics and Actuary Unit. Number of monthly contribution payments among insured workers under Article 40. October 2020. Research and Development Division, Social Security

Office. (in Thai)
3. Kloyiam S. Why insured persons under Social Security Act's Article 40 miss contribution payment: a qualitative study [Manuscript submitted for publication]. Development and Research Division, Social Security Office, Ministry of Labour, Thailand. 2021. (in Thai)
4. Chanduaywit W, Chonpitakwong B. Informal workers: a case study of roadside shops. Thailand Development Research Institute (TDRI). 2020. [Internet]. [cited 2021 Mar 25]. Available from: https://tdri.or.th/2020/03/informal-labor-hawker-highway/. (in Thai)
5. National Statistical Office. The informal employment survey 2020. Bangkok: Ministry of Digital Economy and Society; 2020. (in Thai)
6. Louis D. Enoff, Roddy McKinnon. Social security contribution collection and compliance: Improving governance to extend social protection. International Social Security Review. 2011;64(4).
7. Atnafu DD, Tilahun H, Alemu YM. Community-based health insurance and healthcare service utilisation, North-West, Ethiopia: a comparative, cross-sectional study. BMJ Open. 2018 Aug 8;8(8):e019613. doi: 10.1136/bmjopen-2017-019613.
8. Ghimire P, Sapkota VP, Poudyal AK. Factors Associated with Enrolment of Households in Nepal's National Health Insurance Program. Int J Health Policy Manag. 2019 Nov 1;8(11):636-45. doi: 10.15171/ijhpm.2019.54.
9. Iqbal M, Chowdhury AH, Mahmood SS, Mia MN, Hanifi SMA, Bhuiya A. Socioeconomic and programmatic determinants of renewal of membership in a voluntary micro health insurance scheme: evidence from Chakaria, Bangladesh. Glob Health Action. 2017;10(1):1287398. doi: 10.1080/16549716.2017.1287398.
10. Mahmood SS, Hanifi SMA, Mia MN, Chowdhury AH, Rahman M, Iqbal M, et al. Who enrols in voluntary micro health insurance schemes in low-resource settings? Experience from a rural area in Bangladesh. Glob Health Action. 2018;11(1):1525039. doi: 10.1080/16549716.2018.1525039.
11. Mirach TH, Demissie GD, Biks GA. Determinants of community-based health insurance implementation in west Gojjam zone, Northwest Ethiopia: a community based cross sectional study design. BMC Health Serv Res. 2019;19(1):544. doi: 10.1186/s12913-019-4363-z.
12. Oraro T, Wyss K. How does membership in local savings groups influence the determinants of national health insurance demand? A cross-sectional study in Kisumu, Kenya. Int J Equity Health. 2018;17(1):170. doi: 10.1186/s12939-018-0889-7.
13. Otieno PO, Wambiya EOA, Mohamed SF, Donfouet HPP, Mutua MK. Prevalence and factors associated with health insurance coverage in resource-poor urban settings in Nairobi, Kenya: a cross-sectional study. BMJ Open. 2019;9(12):e031543. doi: 10.1136/bmjopen-2019-031543.
14. Preecha R, Lakkanawanit P. Decision – making of informal workers in Muang District, Nakhon Si Thammarat province to save money in the National Savings Fund. Veridian E-Journal, Silpakorn University. 2018;11(2): 3261-79. (in Thai)
15. Seddoh A, Sataru F. Mundane. Demographic characteristics as predictors of enrolment onto the National Health Insurance Scheme in two districts of Ghana. BMC Health Serv Res. 2018;18(1):330. doi: 10.1186/s12913-018-3155-1.
16. Thamviriyavong P. The attitude towards the persistence of the voluntary insured persons (Article 40) of Social Security Office, Pathumthani province. Dusit Thani College Journal. 2018;12(1):296-314. (in Thai)
17. Kloyiam S, Suwannapoom N, Srirattanawong P. Conceptual framework of empirical factors related to voluntary health and social insurance enrolment: an implication for Thai Social Security Act, Article 40. Journal of Health Systems Research. 2021;15(2):250-71.
18. Bujang MA, Sa'at N, Sidik TMITAB, Joo LC. Sample size. Guidelines for logistic regression from observational studies with large population: emphasis on the accuracy between statistics and parameters based on real life clinical data. Malays J Med Sci. 2018;25(4):122-30. doi:10.21315/mjms2018.25.4.12.
19. Hosmer DW, Lemeshow S. Applied logistic regression. 2nd ed. New York: John Wiley & Sons Inc; 2000. [Internet]. [cited 2021 Jan 11]. Available from: http://resource.heartonline.cn/20150528/1_3kOQSTg.pdf.
20. Midi H, Sarkar SK, Rana S. Collinearity diagnostics of binary logistic regression model. Journal of Interdisciplinary Mathematics. 2010;13(3):253–67. doi:10.1080/09720502.2010.10700699.
21. Akoglu, H. User's guide to correlation coefficients. Turkish Journal of Emergency Medicine. 2018;18(3):91–3. doi: 10.1016/j.tjem.2018.08.001.
22. Plantenga, J. The life course and the system of social security: rethinking incentives, solidarity and risks. European Journal of Social Security. 2005:7(4):301–12. doi:10.1177/138826270500700402.
23. Hendrik P. Van Dalen. Work, savings, and social security in a life course perspective. Population issues: an interdisciplinary focus. New York: Kluwer Academic/Plenum Publishers;

1999. p. 123-57. doi: 10.1007/978-94-011-4389-9_5.

24. Wongchaya P. Acknowledgment and decision making of self-employed beneficiaries under Section 40 of the Social Security Act, Social Security Office of Phrae province. (master's thesis). Bangkok: Faculty of Social Administration, Thammasat University; 2015. (in Thai)
25. Nshakira-Rukundo E, Mussa EC, Nshakira N, Gerber N, von Braun J. Determinants of enrolment and renewing of community-based health insurance in households with under-5 children in rural South-Western Uganda. Int J Health Policy Manag. 2019;8(10):593-606. doi:10.15171/ijhpm.2019.49.
26. Kisiizi Hospital. Kisiizi Health Insurance Scheme [Internet]. [cited 2021 Mar 25]. Available from: http://www.kisiizihospital.org.ug/wp-content/uploadedfiles/2019/06/KISIIZI-HOSPITAL-HEALTH-INSURANCE-SCHEME-article-08-2018.pdf.
27. Office of Insurance Commission. Handbook for insurance agencies: insurance agency certification course. Bangkok: Office of Insurance Commission; 2013. (in Thai)
28. Life Insurance Act B.E. 2535 (1992). (Apr 4, 1992). (in Thai)

ภาคผนวก

ประกันสังคม ตามมาตรา 40

ประกันสังคม ตามมาตรา 40 มีวัตถุประสงค์เพื่อขยายหลักประกันทางสังคมให้ครอบคลุมแรงงานนอกระบบ เช่น ผู้ประกอบอาชีพอิสระ กลุ่มพ่อค้าแม่ค้า เกษตรกร และพนักงานอิสระต่าง ๆ ส่วนค่ารักษาพยาบาลใช้บัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า

ผู้ที่จะขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันสังคม ตามมาตรา 40 มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

- มีสัญชาติไทย
- เป็นชนกลุ่มน้อยซึ่งอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย โดยมีมติ ครม. ผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราวเป็นกรณีพิเศษ ที่มีบัตรประจำตัวสำหรับผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย โดยเลขบัตรประจำตัวหลักแรกเป็นเลข 6 หรือ 7
- เป็นบุคคลซึ่งไม่มีสัญชาติไทยที่ได้รับการผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในประเทศไทยได้เป็นการชั่วคราว เพื่อรอการส่งกลับที่มีบัตรประจำตัวผู้ซึ่งไม่มีสัญชาติไทย โดยเลขประจำตัวหลักแรกเป็น 0 ทั้งนี้ ไม่รวมถึงกรณีที่มีบัตรประจำตัวคนซึ่งไม่มีสัญชาติไทย (ยกเว้นผู้ที่มีเลขประจำตัวหลักแรกและหลักที่สองเป็น 0)
- มีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปีบริบูรณ์ แต่ไม่เกิน 65 ปีบริบูรณ์
- เป็นบุคคลที่ไม่ได้เป็นลูกจ้างตามประกันสังคม ตามมาตรา 33 และไม่เคยสมัครเป็นผู้ประกันตน ตามมาตรา 39 (บุคคลที่เคยทำงานอยู่ในบริษัทเอกชนใน ตามมาตรา 33 มาก่อนแล้วลาออก แต่ต้องการรักษาสิทธิประกันสังคมไว้)
- ไม่เป็นสมาชิกกองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการต่าง ๆ หรือไม่เป็นสมาชิกกองทุนของรัฐวิสาหกิจหรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่มีลักษณะเดียวกับกองทุนบำเหน็จบำนาญของส่วนราชการ
- หากเป็นคนพิการให้ระบุความพิการโดยละเอียด (ยกเว้นคนพิการทางสติปัญญาและผู้พิการที่ไม่อาจรับรู้สิทธิที่พึงจะได้รับจากการเป็นผู้ประกันตน ตามมาตรา 40 ไม่สามารถขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน ตามมาตรา 40 ได้)

ทางเลือกเงินสมทบและสิทธิประโยชน์ทดแทน

ทางเลือกที่ 1 : ผู้ประกันตนจ่ายสมทบ 70 บาท รัฐจ่ายสมทบ 30 บาท รวมเป็นจ่ายสมทบ 100 บาท ซึ่งรับสิทธิประโยชน์พื้นฐานคุ้มครอง 3 กรณี คือ

- เงินทดแทนการขาดรายได้ กรณีประสบอันตรายหรือเจ็บป่วย

- นอนโรงพยาบาล (ผู้ป่วยใน) ได้รับเงินทดแทนการขาดรายได้ 300 บาทต่อวัน ไม่เกิน 30 วันต่อปีปฏิทิน
- ไม่ได้นอนโรงพยาบาล (ผู้ป่วยนอก) แต่มีใบรับรองแพทย์สั่งให้หยุดงานตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป จะได้รับเงินทดแทนวันละ 200 บาท ไม่เกิน 30 วันต่อปีปฏิทิน
- กรณีผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกทั้ง 2 ข้อข้างต้น สามารถใช้สิทธิ์รวมกันได้ ไม่เกิน 30 วันต่อปีปฏิทิน
- กรณีไม่ได้นอนโรงพยาบาล (ผู้ป่วยนอก) และมีใบรับรองแพทย์ให้หยุดพักไม่เกิน 2 วัน จะได้เงินทดแทนครั้งละ 50 บาท ไม่เกิน 3 ครั้งต่อปี

เงื่อนไขการขอรับประโยชน์ทดแทน คือ ผู้ประกันตนส่งเงินสมทบมาแล้ว 3 ใน 4 เดือนก่อนประสบเหตุอันตรายถึงเจ็บป่วย

- เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อทุพพลภาพ ได้รับเงินทดแทน 500-1,000 บาท/เดือน เป็นเวลานาน 15 ปี โดยมีเงื่อนไข คือ

- จ่ายเงินสมทบครบ 6 เดือน ภายใน 10 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 500 บาท/เดือน
- จ่ายเงินสมทบครบ 12 เดือน ภายใน 20 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 650 บาท/เดือน
- จ่ายเงินสมทบครบ 24 เดือน ภายใน 40 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 800 บาท/เดือน
- จ่ายเงินสมทบครบ 36 เดือน ภายใน 60 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 1,000 บาท/เดือน

กรณีเสียชีวิตระหว่างทุพพลภาพ ได้รับเงินค่าทำศพ จำนวน 25,000 บาท (เมื่อจ่ายเงินสมทบมาแล้ว 6 เดือน ภายใน 12 เดือน ก่อนเดือนที่เสียชีวิต ยกเว้นกรณีเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ ต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้ว 1 เดือน ภายใน 6 เดือนก่อนเดือนที่เสียชีวิต) และได้เงินสงเคราะห์ 8,000 บาท เมื่อจ่ายเงินสมทบมาแล้ว 60 เดือน

ทางเลือกที่ 2 : ผู้ประกันตนจ่ายสมทบ 100 บาท รัฐจ่ายสมทบ 50 บาท รวมเป็นเงินสมทบ 150 บาท ได้รับสิทธิประโยชน์พื้นฐานคุ้มครอง 4 กรณี คือ

เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อเจ็บป่วย เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อทุพพลภาพ และเงินค่าทำศพ จะได้รับเช่นเดียวกับผู้ประกันตน ตามมาตรา 40 ทางเลือกที่ 1

เงินบำเหน็จชราภาพ จะได้รับเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และลาออกจากการเป็นผู้ประกันตน โดยต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้วไม่น้อยกว่า 180 เดือน ซึ่งเงินบำเหน็จจะคำนวณจากเงินที่รัฐบาลอุดหนุนเดือนละ 50 บาท นำมาคูณด้วยระยะเวลาที่ผู้ประกันตนส่งเงินสมทบเพื่อกรณีชราภาพ และบวกด้วยเงินผลกำไรที่สำนักงานประกันสังคมนำเงินส่วนนี้ไปลงทุน

นอกจากนี้ ผู้ประกันตนสามารถจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติมในรูปแบบการออมเงิน ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท หากผู้ประกันเสียชีวิตก่อนอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ สำนักงานประกันสังคมจะจ่ายเงินบำเหน็จชราภาพแก่สามี ภรรยา บิดา มารดา หรือบุตรของผู้ประกันตน หรือบุคคลที่ผู้ประกันตนทำหนังสือระบุไว้ว่าให้มีสิทธิรับเงินบำเหน็จชราภาพ ในจำนวนเท่า ๆ กัน

ทางเลือกที่ 3 : เป็นตัวเลือกที่เพิ่มเข้ามาใหม่ เพื่อเพิ่มสิทธิประโยชน์ให้แรงงานนอกระบบ ใกล้เคียงกับแรงงานในระบบมากขึ้น โดยให้ผู้ประกันตนจ่าย 300 บาท รัฐจ่ายสมทบ 150 บาท รวมเป็นเงินสมทบ 450 บาท ได้รับสิทธิประโยชน์พื้นฐานคุ้มครอง 5 กรณี คือ

เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อเจ็บป่วย กรณีเจ็บป่วยและนอนโรงพยาบาล (ผู้ป่วยใน) ให้อยู่ที่ 300 บาท/วัน (ไม่เกิน 90 วัน) ส่วนกรณีไม่นอนโรงพยาบาล แต่แพทย์สั่งให้หยุดงานตั้งแต่ 3 วันขึ้นไป จะได้รับเงินชดเชยวันละ 200 บาท (ไม่เกิน 90 วัน) ทั้งนี้ กรณีผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกรวมกัน ไม่เกิน 90 วันต่อปีปฏิทิน

เงินทดแทนการขาดรายได้เมื่อทุพพลภาพ ได้รับเงินทดแทน 500-1,000 บาท/เดือน ตลอดชีวิต โดยมีเงื่อนไข คือ

- จ่ายเงินสมทบครบ 6 เดือน ภายใน 10 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 500 บาท/เดือน
- จ่ายเงินสมทบครบ 12 เดือน ภายใน 20 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 650 บาท/เดือน
- จ่ายเงินสมทบครบ 24 เดือน ภายใน 40 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 800 บาท/เดือน
- จ่ายเงินสมทบครบ 36 เดือน ภายใน 60 เดือน ก่อนเป็นผู้ทุพพลภาพ จะได้รับเงินทดแทน 1,000 บาท/เดือน

กรณีเสียชีวิตระหว่างทุพพลภาพ ได้รับเงินค่าทำศพ จำนวน 50,000 บาท (เมื่อจ่ายเงินสมทบมาแล้ว 6 เดือน ภายใน 12 เดือน ก่อนเดือนที่เสียชีวิต ยกเว้นกรณีเสียชีวิตเพราะอุบัติเหตุ ต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้ว 1 เดือน ภายใน 6 เดือน ก่อนเดือนที่เสียชีวิต)

ผู้ประกันตนทางเลือก 3 ยังได้รับเงินบำเหน็จชราภาพ ซึ่งจะได้รับเมื่ออายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ และลาออกจากการเป็นผู้ประกันตน โดยคำนวณจากเงินที่ผู้ประกันตนและรัฐบาลจ่ายสมทบเพื่อกรณีชราภาพ เดือนละ 150 บาท คูณจำนวนเดือนที่ส่งเงินสมทบ พร้อมดอกผลจากการนำเงินไปลงทุน

กรณีจ่ายเงินสมทบครบ 180 เดือน รับเงินก้อนเพิ่มอีก 10,000 บาท

ผู้ประกันตนสามารถจ่ายเงินสมทบเพิ่มเติมในรูปแบบการออมเงิน ไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท หากผู้ประกันเสียชีวิตก่อนอายุครบ 60 ปีบริบูรณ์ ให้จ่ายเงินบำเหน็จชราภาพแก่สามี ภรรยา บิดา มารดา หรือบุตรของผู้ประกันตน หรือบุคคลที่ผู้ประกันตนทำหนังสือระบุไว้ว่าให้มีสิทธิรับเงินบำเหน็จชราภาพ ในจำนวนเท่า ๆ กัน

การได้รับเงินสงเคราะห์บุตรต้องจ่ายเงินสมทบมาแล้ว

ไม่น้อยกว่า 24 เดือน ภายใน 36 เดือน โดยได้เงินสงเคราะห์ 200 บาท/เดือน ต่อบุตร 1 คน ตั้งแต่แรกเกิด จนถึงอายุไม่เกิน 6 ปีบริบูรณ์ สามารถใช้สิทธิ์ได้คราวละไม่เกิน 2 คน เช่น หากบุตรคนแรกอายุครบ 6 ปีบริบูรณ์แล้ว สามารถนำบุตรคนที่ 3 รับเงินสงเคราะห์บุตรแทนได้จนครบอายุ 6 ปีบริบูรณ์ ในระหว่างรับเงินสงเคราะห์บุตร หากเดือนใดไม่ได้ส่งเงินสมทบ จะไม่มีสิทธิ์ได้รับเงินสงเคราะห์บุตรในเดือนนั้น ๆ

ช่องทางการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตน

แรงงานนอกระบบที่ต้องการความคุ้มครองมีทางเลือกในการขึ้นทะเบียนดังนี้

- ยื่นใบสมัครตามแบบคำขอเป็นผู้ประกันตน ตามมาตรา 40 (แบบ สปส. 1-40 ซึ่งขอได้จากสำนักงานประกันสังคมในพื้นที่และดาวน์โหลดทางเว็บไซต์) สถานที่ยื่นใบสมัคร ได้แก่ สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่ (ยกเว้นสำนักงานใหญ่ในบริเวณกระทรวงสาธารณสุข) สำนักงานประกันสังคมจังหวัดและสำนักงานประกันสังคมจังหวัดสาขา และหน่วยบริการเคลื่อนที่ของสำนักงานประกันสังคม
- สมัครผ่านเว็บไซต์สำนักงานประกันสังคม
- สมัครผ่านหน่วยบริการรับสมัครผู้ประกันตน ตามมาตรา 40 เช่น ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น เคาน์เตอร์ห้างบิ๊กซี เคาน์เตอร์ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธ.ก.ส)
- สมัครผ่านเครือข่ายประกันสังคม มาตรา 40 ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม 2562 สำนักงานประกันสังคมเปิดช่องทางการขึ้นทะเบียนเป็นผู้ประกันตนผ่านเครือข่ายประกันสังคม ตามมาตรา 40 ซึ่งเป็นผู้ที่มีสัญชาติไทย อายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบปีบริบูรณ์ มีความรู้ความสามารถที่จะช่วยเหลือการดำเนินงานของสำนักงานประกันสังคมในภารกิจด้านการประกันสังคม ตามมาตรา 40 และไม่เป็นผู้ปฏิบัติงานในสังกัดสำนักงานประกันสังคม ซึ่งจะได้รับค่าตอบแทนตามผลงานในแต่ละเดือน โดยได้รับค่าตอบแทนต่อผู้ประกันตนที่ตนเองเชิญชวนให้ขึ้นทะเบียนรายละ 13 บาท

ช่องทางการส่งเงินสมทบ

ผู้ประกันตนส่งเงินสมทบเป็นรายเดือนวันที่เท่าไรของเดือนก็ได้ สามารถส่งเงินสมทบงวดปัจจุบันและล่วงหน้าได้ 12 งวดเดือน หากเดือนใดไม่ได้ส่งเงินสมทบจะไม่สามารถส่งย้อนหลังได้ แต่ยังคงเป็นผู้ประกันตน ตามมาตรา 40

ผู้ประกันตนทางเลือกที่ 2 หรือ 3 สามารถขอส่งเงินสมทบเพิ่มเติมในส่วนของเงินออมกรณีชราภาพเพิ่มได้ตั้งแต่ 1 บาท แต่สูงสุดไม่เกินเดือนละ 1,000 บาท และสามารถส่งล่วงหน้าได้ไม่เกิน 12 เดือน

ช่องทางการส่งเงินสมทบ คือ

- สำนักงานประกันสังคมกรุงเทพมหานครพื้นที่/จังหวัด/สาขา และหน่วยบริการเคลื่อนที่ของสำนักงานประกันสังคม
- เคาน์เตอร์เซอร์วิส ได้แก่ เคาน์เตอร์ธนาคารกรุงไทย เคาน์เตอร์ธนาคารกรุงศรีอยุธยา เคาน์เตอร์ ธ.ก.ส. ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น ห้างเทสโก้ โลตัส บิ๊กซี ตู้บุญเติม หรือหักผ่านบัญชีธนาคารต่าง ๆ ได้แก่ ธ.ก.ส. ธนาคารออมสิน ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารไทยพาณิชย์ ธนาคารกรุงไทย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารทหารไทย ธนาคารธนชาต โดยจะหักเงินทุกวันที่ 20 ของเดือน หากตรงกับวันหยุดจะเลื่อนไปหักบัญชีในวันทำการถัดไป
- จ่ายเป็นธนาณัติผ่านทางไปรษณีย์